VISITES PEDAGÒGIQUES AL PAÍS BASC

El grup d'educació de Rella ha continuat aquesta tardor amb les visites pedagògiques que vam inaugurar el 2023 amb la sortida a l'escola de Bañuelos de Bureba, on va treballar Antoni Benaiges, el protagonista de El mestre que va prometre el mar. L'experiència va ser tan positiva, tant pel coneixement après com per la convivència del grup, que vam decidir donar-hi continuïtat. Així, coincidint amb el 15è aniversari de Rella, vam visitar La Bressola a Perpinyà, l'any següent un parell d'agrupaments a Oeiras (Portugal) i, enguany, del 2 al 5 de novembre, un grup de dotze persones hem viatjat al País Basc.

Cal recordar que, tot i que la iniciativa sorgeix del grup d'educació, si queden places vacants s'obren a tota l'associació.

Visita a la Federació d'ikastoles [Ikastolen Etkartea]

A Donostia vam mantenir una reunió amb la Federació d'Ikastoles (*Ikastolen Elkartea*), que agrupa 115 ikastoles, cooperatives de pares, mestres o pares i mestres, que no formen part a la xarxa pública; són concertades, però no es podrien englobar amb les altres concertades, la majoria religioses. Elles s'anomenen "la tercera via", que implica Propietat legal de famílies i/o del personal docent; Governança cooperativa i democràtica; Obertes a totes les persones; Sense ànim de lucre; L'èuscar, llengua de la vida escolar i principal llengua vehicular (model D, immersió). L'endemà vam visitar les ikastoles de dues poblacions properes: Irura i Anoeta.

Dimarts 3 de novembre vam visitar la seu de la Federació (*Ikastolen Etxea*), un edifici ampli i lluminós una mica allunyat del centre però fàcilment accessible en transport públic. Hi treballen unes seixanta persones en diversos àmbits: creació de materials, formació de docents i famílies, administració i assessorament. La majoria d'aquestes persones són mestres o professorat que treballen en una ikastola concreta i que per desenvolupar algun projecte, passen una temporada amb dedicació a la Federació.

Ens va rebre Inma Muñoa Barredo, responsable d'Euskara Eta Euskal Kultura (responsable d'Euskera i Cultura Basca). Després d'un breu recorregut, ens vam instal·lar en una àmplia sala on ens tenia preparada una presentació per explicar-nos el complex món de les ikastoles. El títol de la ponència ho resumia a la perfecció: *"Les ikastoles: qualitat, revitalització lingüístico-cultural i propietat comunitària. Ikastolen Elkartea: com una llengua, una comunitat i un model cooperatiu van donar forma a una xarxa escolar"*. La nostra agradable sorpresa va ser veure que l'havien preparat en català: una acollida immillorable! I això també ens va passar en les dues ikastoles que vam visitar que la presentació per explicar-nos el projecte, estava en català.

Si teniu molt d'interès podeu llegir la presentació que aadjuntem i entendre la complexitat d'aquesta xarxa que implica tenir en compte que el País Basc es divideix en tres àmbits administratius, jurídics i educatius diferents: la Comunitat Autònoma Basca, Navarra i Iparralde (estat francès). Malgrat aquesta fragmentació, les ikastoles funcionen com una única xarxa on cada centre desenvolupa el seu propi projecte amb el suport i els serveis comuns de la federació.

En aquest món complex, cada ikastola desenvolupa el seu propi marc o projecte, i la federació les hi dona suport a totes, amb serveis comuns.
Durant la trobada, que es va allargar tot el matí, vam abordar tant qüestions organitzatives com

aspectes lingüístics i pedagògics. En l'àmbit pedagògic, estan impulsant canvis profunds centrats en un "model de persona" que prioritza la qualitat humana més enllà dels resultats acadèmics. La jornada va culminar amb un debat molt ric i enriquidor, també a la pausa del cafè, on vam conèixer diverses persones que treballen a la Federació, algunes de les quals tenien lligams familiars en Catalunya i van poder practicar el català.

La visita ens va obrir més les ganes (si és que feia falta) de trepitjar ikastoles en concret i veure com la teoria es portava a la pràctica. I és el que vam fer l'endemà amb les visites a les ikastoles d'Irura i Anoeta.

Visita a la Ikastola d'Irura

Dimecres 4 de novembre, a les 9 del matí, ja estàvem a la porta de IRURAKO IKASTOLA on ens van acollir la directora, el coordinador de la Federació i l'equip d'infantil.

Irura, una petita població (2,99km^2), a 21km de Donostia a Euskal Herria, amb prop de 1.900 habitants, té el privilegi de gaudir d'una magnífica escola d'Educació Infantil i Primària.

L'escola és destacable per la seva ubicació entremig de turons força arbrats i a tocar del riu Oria, però sobretot per la seva tasca educativa que –partint de la vida real d'infants i famílies– promou el seu progrés personal i de grup en el camí d'esdevenir persones resolutives, emprenedores, innovadores, creatives, amb fortalesa interior, "euskalduns".

Tasca gegantina sintetitzar en pocs paràgrafs les informacions i entusiasme rebuts de la mà de les educadores d'infantil; les coincidències i/o equivalències amb les nostres itineraris professionals en l'escola innovadora a Catalunya; les complicitats percebudes. En destacarem pinzellades.

Iniciativa de creació, procés i engranatge de la Irurako Ikastola

Antigament, a Irura només hi havia una "Escuela Nacional", El 197, un grup de joves euskalduns,organitzats en una "Sociedad Gastronómica" decideixen crear una Ikastola.Comencen a l'edifici de l'antiga "Escuela Nacional".El 2008, es construeix un nou edifici ocupat per Primària.Educació Infantil segueix a l'edifici del centre del poble mentre es construeix el seu edifici a l'ubicació actual.

Des del 2017, Infantil i Primària al centre actual en dos edificis autònoms amb projecte educatiu, espais i activitats compartides

L'edifici d'Educació Infantil

Procés de reflexió pedagògica sobre concepcions, metodologies i espais adients.Debat, col·laboració i presa de decisions en cooperació amb l'arquitecte.Espais, materials, objectes i funcionalitat d'acord amb la concepció educativa: per què, per a què, com. Espais/temps oberts, compartits per tothom i també grupals.Preferència per materials naturals, càlids.Grans finestrals proporcionen llum i també transparència.El procés pedagògic és procés de reflexió/modificació que segueix viu amb uns objectius clars:

Aprendre, comunicar-se, compartir, jugar, viure en euskaldun i sentir-se'n. Cada infant té les seves capacitats, cadascú amb la seva singularitat i protagonistes del seu propi aprenentatge i desenvolupament. I les persones adultes són facilitadores del procés i garants de la creació de vincles segurs.

Després de passejar per l'escola, compartir un cafè, xerrar amb les mestres, ens vam acomiadar i vam arribar a

Visita a l'Ikastola d'Anoeta

L'escola, de 2 a 16 anys, gaudeix d'amplis espais i d'un jardí que ens va semblar meravellós. La trobada amb el professorat d'Anoeta ens va permetre conèixer de prop un model pedagògic i lingüístic amb moltes semblances amb el nostre i algunes diferències notables. Aquí ens va rebre la directora del centre i la coordinadora pedagògica

Un projecte que neix del poble

Les ikastoles van néixer d'un moviment popular per recuperar la llengua i la cultura basques, i la majoria es van constituir com a cooperatives de famílies o de professorat. Per això se'n parla com una tercera via, que no és ni pública ni privada. Tenen dos grans objectius: crear un sistema educatiu euskaldun, innovador i de qualitat, i ser un model educatiu nacional. Posen molt d'èmfasi en els valors i en un model de persona resolutiva, emprenedora, creativa i amb fortalesa interior. El professorat elabora els seus propis materials, vinculats a una editorial, perquè altres docents els puguin fer servir; projectes com *Txanela*, *Eki* o *Kimu* s'han construït a partir de l'experiència de les aules i de les aportacions de les entitats culturals del territori.

Una governança compartida

Com a cooperatives, funcionen amb el principi «una persona, un vot»: famílies i treballadors decideixen en assemblea les línies estratègiques, i els consells rectors traslladen les propostes del poble al projecte educatiu. A Anoeta, el 2023 la coordinadora de pares va esdevenir una coordinadora més integral, amb tres pares i un treballador de l'ajuntament. Les famílies participen en comissions estables (esport, llengua i cultura, pedagogia) i en comissions temporals, com la dels canvis d'horari. El projecte no es gestiona de dalt a baix, sinó de manera circular: la comunitat proposa, participa en la gestió i avalua el rumb de l'escola.

L'euskera i l'aula

Gairebé tot l'aprenentatge es fa en euskera, amb un plantejament semblant al de la immersió lingüística a Catalunya als anys vuitanta. A l'aula hi pot haver tres docents alhora: a cinquè de primària, per exemple, dos mestres i el mestre d'educació especial, que en lloc de treure l'alumnat de la classe hi entra per reforçar-lo dins del grup. Treballen per projectes de ciències naturals i socials, i fan escola del bosc: dels 3 anys fins a quart, activitats regulars al bosc, i de quart a sisè, una sortida mensual al bosc i a l'hort.

L'escola i el poble creixen junts

És l'única escola del poble i té un conveni global amb l'ajuntament, que finança projectes, obres i activitats. Es coordinen amb la biblioteca des d'infantil, fan activitats intergeneracionals, participen en les festes del poble, com la tamborrada, i treballen amb els serveis socials i amb Aisiola, una entitat de lleure que comparteix el model educatiu de l'ikastola. També hi ha un casal de joves a partir dels 16 anys. L'Agenda Escolar 2030 i l'aprenentatge servei porten l'alumnat a detectar necessitats de l'entorn i a donar-hi resposta amb les entitats locals. Un dels projectes en curs ho resumeix bé: *«Nola izan gaitezke aktiboago gure herriaren ongizatearen bilaketan?»* (Com podem ser més actius en la recerca del benestar del nostre poble?).

Semblances, diferències i una reflexió

Compartim amb les ikastoles la llengua pròpia com a eix del projecte i la immersió lingüística. Ens

van cridar l'atenció, en canvi, el pes de les famílies en la governança, el suport especialitzat dins de l'aula, la xarxa amb l'ajuntament i els serveis socials, i la condició de tercera via. I ens emportem una convicció: que n'és, d'important, treballar en espais amables, acollidors, amplis i segurs, on les professionals se sentin sostingudes, perquè això sosté també els infants en el seu creixement. Va ser una trobada rica amb col·legues propers, en què l'acolliment i la part humana van tenir tant de valor com tot el que vam aprendre.

Només ens queda agrair la meravellosa rebuda i el temps que ens van dedicar

Pepa Collazos, Adelina Escandell, Quim Lázaro, Lourdes Molina i Margarida Vila, del Grup d'Educació de RELLA.